Fair Trees –
når ansvarlig handel begynder med et frø

Fair Trees har udviklet en forretningsmodel, hvor salget af juletræer i Europa skaber efterspørgsel efter ansvarligt høstede frø fra Georgien og bidrager til bedre arbejdsforhold og sociale initiativer for kogleplukkerne og deres lokalsamfund. Konceptet viser, hvordan kommerciel aktivitet og social ansvarlighed kan gå hånd i hånd – med ansvarlige indkøb som en del af forretningsmodellen.

Af Michael Weyand, Fair Trade Danmark

Kogleplukning i Georgiens høje nordmannsgraner. Foto: Fair Trees.

Fra Georgiens naturskove til Europas juletræer

Hvert år sælges millioner af nordmannsgraner som juletræer i Europa. Men træernes historie begynder længe før, de plantes i en europæisk planteskole.

En stor del af de frø, der bruges til Europas nordmannsgraner, kommer fra Georgiens naturskove.[1] Her klatrer lokale kogleplukkere op i træer, der kan være 40–60 meter høje, for at indsamle koglerne. Arbejdet er fysisk krævende og risikofyldt, især uden professionelt sikkerhedsudstyr og træning.

Men bedre sikkerhed har også en økonomisk pris. Kogleplukkerne aflønnes efter antallet af kilo høstede kogler. Når de anvender professionelt klatre- og sikkerhedsudstyr, tager arbejdet længere tid, og de kan derfor høste færre kilo om dagen. [13]

For at sikre kogleplukkerne mindst samme indtjening som ved arbejde uden sikkerhedsudstyr må betalingen pr. kilo derfor være væsentligt højere. Det øger høstselskabernes omkostninger og kan gøre det vanskeligt at konkurrere med virksomheder, der ikke stiller tilsvarende sikkerhedskrav.

Udfordringen er derfor ikke alene at stille sikkerhedsudstyr til rådighed, men at skabe økonomiske vilkår, som gør det attraktivt for både kogleplukkere og høstselskaber at anvende det. [12]

Efter høsten eksporteres frøene til europæiske planteskoler, hvor de dyrkes til ungplanter. Disse sælges videre til juletræsproducenter, inden de færdige træer når frem til detailhandelen. Fra frøhøst til salgbart juletræ kan der gå omkring 10–15 år, afhængigt af dyrkningsforhold og træstørrelse.[2]

Det er en lang international værdikæde, der forbinder lokale arbejdere i Georgien med virksomheder og forbrugere i Europa. Hvordan kan handelen også skabe bedre arbejdsforhold for dem, der udfører arbejdet i værdikædens første led?

Det spørgsmål blev udgangspunktet for Fair Trees, som den danske iværksætter Marianne Bols har udviklet.

En forretningsmodel med to sammenhængende mekanismer

Fair Trees bygger på den grundtanke, at kommerciel aktivitet og social ansvarlighed skal gå hånd i hånd.

Gennem virksomheden Fair Trees Marketing og NGO'en Fair Trees Fund er der skabt en forbindelse mellem handelen med frø, ungplanter og juletræer i Europa og forbedringer af arbejds- og levevilkårene i Georgien.[3]

Forretningsmodellen bygger på to mekanismer, som supplerer hinanden.

Den første mekanisme skal skabe vedvarende efterspørgsel efter ansvarligt høstede frø. Når et Fair Trees-juletræ sælges, skal der efter licensaftalens bestemmelser efterplantes ung~~træer~~ dyrket af Fair Trees-frø eller indkøbes en tilsvarende mængde frø.[4]

Denne forpligtelse forbinder salget af færdige juletræer med den fremtidige produktion. Den skal dermed sikre fortsat efterspørgsel efter frø, der er høstet under ansvarlige arbejdsforhold.

Den anden mekanisme skal finansiere forbedringerne i Georgien. Til salget af Fair Trees-juletræer er der knyttet økonomiske bidrag til Fair Trees Fund. Midlerne anvendes blandt andet til sikkerhedsuddannelse, familie- og arbejdsforsikringer, sundhedsfremmende indsatser og sociale forbedringer.

Fair Trees bygger dermed på mere end økonomiske donationer. Efterplantningskravet skal understøtte markedet for ansvarligt høstede frø, mens de økonomiske bidrag finansierer forbedringerne i Georgien. For producenter og detailhandelskæder kommer ansvaret således ikke alene til udtryk gennem bidrag, men også gennem deres indkøb og leverandørkrav.

Konkrete forbedringer for kogleplukkerne

I den georgiske bjergregion Racha har Fair Trees Fund gennem årene bidraget til forbedringer af arbejdsforholdene og den lokale udvikling.[5]

Kogleplukning foregår ofte i meget høje træer og kræver både professionelt sikkerhedsudstyr og særlige færdigheder. Fair Trees Fund har derfor gjort arbejdssikkerhed til et centralt indsatsområde gennem uddannelse og praktisk træning i sikker klatring, førstehjælp og redning med afsæt i danske og internationale sikkerhedsprincipper.

I 2026 gennemførte fonden i samarbejde med internationale fagfolk og det lokale Røde Kors i Ambrolauri endnu et sikkerhedstræningsprogram i Racha.[11]

Fondens arbejde omfatter også forsikringer, uddannelsesstipendier og lokale fællesskabsprojekter. Et konkret eksempel er fondens egen tandlægeklinik, som gør tandbehandling mere tilgængelig lokalt. Dermed rækker indsatsen ud over sikkerheden ved selve koglehøsten og bidrager også til sundhed og levevilkår i lokalsamfundet.

I 2023 modtog Fair Trees Fund bidrag på omkring 147.000 euro til finansiering af fondens aktiviteter.

Fair Trees viser dermed, hvordan en del af værdien fra det europæiske juletræsmarked kan føres tilbage til lokalsamfundene, hvor frøene høstes.

Praktisk sikkerhedstræning og redningsøvelser i Racha. Foto: Fair Trees Fund.

Fair Høst – fælles krav til ansvarlig frøindsamling

Et vigtigt resultat af arbejdet i Georgien er udviklingen af Fair Høst, en standard for sikker og ansvarlig koglehøst. Standarden er udviklet af Fair Trees Fund med inddragelse af georgiske arbejdsmarkedsaktører. Den omfatter blandt andet krav til sikkerhedsudstyr, uddannelse og arbejdsforhold og understøttes af en praktisk arbejdsmanual.[6]

Fair Trees har desuden medvirket til etableringen af Cone Pickers Association, kogleplukkernes egen forening, der skal styrke deres muligheder for at organisere sig og varetage fælles interesser.

Fair Høst er ikke alene tænkt som en standard for Fair Trees' egne leverandører. Målet er, at også andre virksomheder, herunder konkurrerende frøleverandører, skal kunne anvende den inden for Fair Trees-konceptet, når de opfylder kravene og accepterer dokumentation, løbende monitorering og kontrol.

Det er her, Fair Høst rummer sit største udviklingspotentiale: Når også konkurrerende frøleverandører tilslutter sig konceptet, kan ansvarlig frøhøst udvikle sig fra en særlig praksis hos enkelte virksomheder til et fælles kvalitetskrav i branchen.

Dermed kan Fair Trees bidrage til at forbedre arbejdsforholdene for langt flere kogleplukkere end dem, der i dag er knyttet til virksomhedens egen værdikæde. Det er samtidig i Fair Trade-bevægelsens ånd, at gode og afprøvede koncepter udbredes, så flere producenter og arbejdstagere får gavn af dem.

Dokumentation og ekstern kontrol

Troværdighed er afgørende, når virksomheder markedsfører produkter med særlige sociale og miljømæssige egenskaber. Fair Trees har derfor indarbejdet konkrete produktionskrav i juridisk bindende licensaftaler.[4]

Kravene omfatter blandt andet anerkendte certificeringsordninger for juletræsproducenter, oplysninger om dyrkningsarealer og leverandører, sporbarhed og efterplantning.

Fair Trees arbejder med dokumentation og ekstern kontrol af kravene i konceptet. Licensaftalerne giver kontrollørerne mulighed for at undersøge produktionsforhold, gennemgå dokumentation og udtage prøver til analyse.[7]

De europæiske juletræsproducenter er allerede omfattet af lovpligtige krav og forskellige frivillige certificeringsordninger. Fair Trees supplerer disse med et særligt fokus på forbindelsen til frøhøsten i Georgien.

Fair Trees bygger allerede på uafhængig verificering. Virksomheden i Georgien er medlem af World Fair Trade Organization (WFTO) og omfattet af organisationens Guarantee System. Fair Trees Marketing monitoreres og verificeres af Fair Trade Danmark gennem foreningens uafhængige monitoreringsudvalg.[7]

Disse verificeringsordninger må ikke forveksles med en særskilt tredjepartscertificering af Fair Høst-standarden. Fair Trees Fund arbejder på at få denne certificering gennemført af et uafhængigt georgisk certificeringsbureau. En sådan certificering vil styrke dokumentationen for ansvarlig koglehøst og er samtidig relevant i forhold til EU's krav til bæredygtighedsmærkning (EmpCo).[8]

Fra produktmærke til ansvarlighedskoncept

Gennem samarbejde med en større tysk detailhandelskæde og omtale i tyske medier har Fair Trees opnået synlighed over for forbrugerne.[9] Samtidig er leverandørerne gennem licensaftalerne blevet knyttet til fælles produktionskrav og økonomiske forpligtelser.

Men konceptet rummer også muligheder, der går videre end mærkningen af det enkelte juletræ.

Større europæiske detailhandelskæder har i stigende grad fokus på ansvar i internationale leverandørkæder, blandt andet i lyset af tysk og europæisk lovgivning. Fair Trade Danmark har på den baggrund peget på Fair Trees som et muligt redskab til virksomhedernes arbejde med ansvarlige indkøb.[10]

Fair Trees giver forbrugerne mulighed for at træffe et etisk valg, hvor købet af et juletræ samtidig bidrager til sociale initiativer i Georgien. Konceptet kan udvikles yderligere, så også virksomheder kan integrere sociale hensyn i deres indkøb og leverandørsamarbejde.

For detailhandelskæder og juletræsproducenter ligger fordelen i, at de kan bygge på et allerede udviklet koncept med krav til produktionen, sporbarhed og ekstern kontrol. De behøver ikke hver især at udvikle deres egne standarder eller organisere sikkerhedsuddannelse og kontrol i Georgien.

Den eksisterende uafhængige verificering styrker Fair Trees-konceptets troværdighed og giver virksomheder et dokumenteret grundlag for at integrere sociale hensyn i deres indkøb og leverandørsamarbejde.

Når Fair Trade bliver en del af forretningen

Marianne Bols. Arkivfoto, stillet til rådighed af Fair Trees.

Fair Trees illustrerer, hvordan Fair Trade kan bidrage til at udvikle internationale værdikæder, hvor sociale hensyn indgår i den måde, virksomhederne organiserer deres indkøb og produktion på.

Gennem arbejdet i Georgien er der opbygget erfaringer med sikkerhedsuddannelse, lokale udviklingsprojekter, standarder og organisering af kogleplukkere. Samtidig er der udviklet aftaler og kontrolmekanismer, som kan danne grundlag for, at flere virksomheder deltager i sociale initiativer og investeringer.

Det er samspillet mellem ansvarlig produktion, kommerciel efterspørgsel og finansiering af sociale og økonomiske forbedringer, der gør Fair Trees til et interessant eksempel på Fair Trade i praksis.

Noter og kilder

1. Frøenes oprindelse. Journalismfund Europe, The Bitter Seeds of Christmas: https://www.journalismfund.eu/bitter-seeds-of-christmas. Levinsen A/S om frøkilder: https://treeseed.com/froekilder/.

2. Produktionstid. Fra frøhøst til salgbart juletræ kan der gå omkring 10–15 år afhængigt af dyrkningsforhold og træstørrelse. Se også: https://www.collet.dk/danske-juletraeer/planteskole/.

3. Fair Trees' organisationer. Fair Trees Marketing: https://fairtrees.dk/. Fair Trees Fund: https://fairtreesfund.com/da/.

4. Licensaftaler. Fair Trees' varemærkelicensaftale, Markenlizenzvertrag i den tyske version, foreligger på tysk og dansk. Den regulerer blandt andet mærkets brug, sporbarhed, certificeringskrav, efterplantning og kontrol. Aftalen kan eventuelt rekvireres hos Fair Trees Marketing: https://fairtrees.dk/.

5. Racha. Historisk bjergregion i det nordvestlige Georgien ved Store Kaukasus. Kort: https://en.wikipedia.org/wiki/Racha.

6. Fair Høst. Standarden og arbejdsmanualen er udviklet af Fair Trees Fund; ifølge fonden er standarden godkendt af en georgisk arbejdsmarkedsorganisation. Materialet kan rekvireres via https://fairtreesfund.com/da/. Fair Høst er endnu ikke særskilt tredjepartscertificeret. Som international sammenligningsstandard for ansvarlig indsamling fra naturen kan nævnes FairWild: https://www.fairwild.org/fairwild-standard-overview.

7. Verificering og ekstern kontrol. Virksomheden i Georgien er medlem af World Fair Trade Organization (WFTO) og omfattet af Guarantee System. Fair Trees Marketing monitoreres og verificeres af Fair Trade Danmark gennem et uafhængigt monitoreringsudvalg. Fair Trees' licensaftaler beskriver kontrollørernes beføjelser i den europæiske produktion. Disse ordninger er ikke det samme som særskilt certificering af Fair Høst. WFTO: https://wfto.com/. Baltic Control Certification: https://www.bccertification.dk/.

8. EmpCo og bæredygtighedsmærkning. Direktiv (EU) 2024/825 fastsætter blandt andet krav til brug af bæredygtighedsmærker. Certificeringsordninger skal opfylde særskilte betingelser, herunder krav om uafhængig tredjepartskontrol. Fair Trade Danmark har derfor undersøgt mulighederne for en særskilt certificering af Fair Høst. https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj.

9. Samarbejde og omtale. Fair Trees har opnået omtale i tyske medier, bl.a. branchemediet GABOT, og samarbejdet med tyske detailhandelsvirksomheder. Se eksempelvis https://www.gabot.de/ansicht/toom-faire-weihnachten-feiern-432488.html. Samarbejdspartneren er ikke navngivet i artiklen.

10. Leverandørkædelovgivning. Den tyske Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz (LkSG) omhandler virksomheders pligter vedrørende menneskerettigheds- og miljørisici i leverandørkæder. EU's CSDDD er et andet regelsæt med eget anvendelsesområde. BAFA: https://www.bafa.de/DE/Lieferketten/lieferketten_node.html. Europa-Kommissionen: https://commission.europa.eu/topics/business-and-industry/company-law-and-corporate-governance/corporate-sustainability-due-diligence_en.

11. Sikkerhedstræning 2026. Fair Trees Fund: Safety Courses 2026 – First Aid, Safe Climbing, Aerial Rescue, Ambrolauri, 31. august–4. september 2026, rapport udarbejdet af Adrian Starck og Teona Darchia. Rapporten beskriver samarbejde med Røde Kors i Ambrolauri og praktiske redningsøvelser.

12. Fair Trade og økonomiske incitamenter. Et beslægtet princip findes i Fairtrade-ordningen, som begyndte med Max Havelaar-mærket for kaffe i Holland i 1988. Formålet var at sikre små kaffeproducenter bedre priser og adgang til internationale markeder. Begge modeller bygger på erkendelsen af, at forbedringer af producenternes forhold også kræver ændringer i handelens økonomiske betingelser. Kilde: fairtrade-maerket.dk/fairtrade-30-aar/

13. Kogleplukkernes aflønning og produktivitet. Oplysningerne om akkordbetaling efter antal kilo høstede kogler og den lavere daglige høstmængde ved anvendelse af professionelt sikkerhedsudstyr stammer fra Fair Trees, ved Marianne Bols.
Se også fairtrees.dk/